Шептицька Богдана
Донецький національний університет імені Василя Стуса

ПРОЩАВАЙ, ЗБРОЄ: ПОГЛЯД НА ПЕРШУ СВІТОВУ ВІЙНУ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ЕРНЕСТА ГЕМІНҐВЕЯ

Ключові слова: війна, художня література, Ернест Гемінґвей.
Keywords: war, fiction, Ernest Hemingway.

Дослідження антивоєнної новелістики ХХ ст. на фоні сучасних подій на українських теренах стає важливим задля порівняння досвіду очевидців та сучасників війни. Також аналіз художніх творів розкриває нові можливості для історичних досліджень і дає змогу поглянути на історичні події через призму особистого сприйняття учасників цих подій.

Метою роботи є аналіз твору Ернеста Гемінґвея «Прощавай, зброє» в контексті досвіду проживання учасником Першої світової війни [1].

Творчість Гемінґвея насамперед цікавить філологів та літературознавців, що досліджують його твори з погляду літературного стилю та впливу на світову літературу. Водночас зачіпаються теми впливу особистісного досвіду автора на сюжет його робіт та антивоєнні наративи. У цьому сенсі відзначимо праці літературознавців, як-от Н. В. Чикирис, Н. В. Романенко, З. В. Савченко, О. В. Семенюк [2; 3; 4; 5].

Основним мотивом творчості провідного американського письменника першої половини ХХ ст. Ернеста Гемінґвея постає війна у всіх її проявах і тема так званого «втраченого покоління», частиною якого був він сам. Письменник розглядав війну як трагедію та безглуздя, що не вирішує політичних питань, а лише призводить до масового знищення, стресу, каліцтв, глибоких психологічних травм, духовного занепаду, жорстокості та втрат. Саме ці свої переконання та особистий досвід переживання Першої світової війни автор втілює у романі, що побачив світ у 1929 р. Твір багато в чому можна назвати автобіографічним, адже першооснова сюжету – події з життя самого автора, який у роки Першої світової, як американський доброволець, служив на італійському фронті водієм санітарної машини. І (так само, як головний герой Фредерік Генрі) через поранення перебував у госпіталі в Мілані, де мав короткотривалий роман з медсестрою Агнес фон Куровскі.

Найкраще його рефлексію на пережиті події відображає передмова, написана автором до перевидання роману 1948 р., на яку, ймовірно, також вплинули події Другої світової війни. «Книга називається “Прощавай, зброє!”, і відколи вона була написана, майже безперестанку, за винятком трьох років, десь точилася війна…. Але автор цієї книги переконано вірить у те, що на війнах б’ються найкращі з кращих, або, скажімо так, просто добрі люди, бо що ближче ви опиняєтеся до лінії фронту, то кращих людей ви там зустрічаєте; але всі ці війни розпалюються, провокуються й оголошуються свинями, котрі конкурують між собою економічно й отримують від воєн зиск. Я переконаний, що тих людців, які провокують війну з метою нажитися на ній, необхідно розстрілювати першого ж дня, коли спалахує війна, і це мають робити ті довірені представники

лояльних країні громадян, які згодом братимуть участь у боях. Автор цієї книги з великою втіхою керував би цим розстрілом, якби його на це легально вповноважили ті, хто воюватиме…» [1, с. 7].

Творчість Е. Гемінґвея здатна значною мірою задовольнити потребу сучасного українського суспільства щодо переосмислення проблеми війни, тому що письменник зобразив воєнну тему різнобічно: і панорамно, і точково, з урахуванням різних її аспектів. Читач бачить передову і тил, солдатів і цивільних, наступи, відступи, партизанську війну, бої, евакуації, страждання біженців, поведінку людей перед загрозою смерті, воєнну медицину та фізичні травми, помилки військового командування, мужність і відданість, фронтові будні, мародерства, зґвалтування, психологічні травми та їх наслідки, кохання на фронті та особисті трагедії тощо [2, с. 211].

У романі «Прощавай, зброє» головний герой втрачає все. Почуття приреченості, самотності, безпритульності, втрати досягають у кінці твору найгострішого звучання. Письменник залишає свого героя у стані відчаю, спустошеного, без надії на майбутнє, демонструючи в такий спосіб типового представника «втраченого покоління», яке, переживши війну, не здатне знайти свого місця у суспільстві, не йме йому віри і марно проживає життя [4, с. 197].

Красномовним підтвердженням цієї думки є кульмінаційна сцена роману, яку можемо трактувати як апогей внутрішньої еволюції персонажа. Письменник майстерно зображує картину хаотичного відступу італійської армії під тиском німецьких військ поблизу містечка Капоретто, учасником якого стає Фредерік Генрі. Керовані страхом, бійці намагаються врятувати своє життя, здаючись у полон; солдати однієї армії, безладно стріляючи, убивають один одного, а над усім цим лунають вигуки «Хай живе мир!», «Розходимося по домівках!». Апофеозом тотального безглуздя стають дії загону польової жандармерії, спрямовані на знищення своїх же офіцерів.

Опинившись серед затриманих, лейтенант Генрі остаточно розуміє антилюдяність війни, в яку він ще не так давно вірив. Як наслідок, колишній доброволець, рятуючи власне життя, обирає долю втікача-дезертира. Показово, що за подібний вчинок Е. Гемінґвей свого героя не засуджує. Навпаки, у підтексті роману чітко простежується думка, що прощання зі зброєю для Фредеріка Генрі стає свідченням його цілковитого прозріння [3, с. 8].

Відтворюючи внутрішнє життя людини, яка пройшла крізь «м'ясорубку війни», усвідомила страшні наслідки патріотичних вигуків і патетичних промов, Е. Гемінґвей на позиціях гуманіста стверджує, що «війна навіть за благородні ідеали – це завжди злочин проти людства, адже яка б сторона не одержала перемогу, людина завжди залишається у програші» [5, с. 13].

Отже, маємо висновок, що роман «Прощавай, зброє» відображає особистісний досвід автора – учасника Першої світової війни. Твір просякнутий притаманними життєвій позиції Ернеста Гемінґвея антивоєнними настроями, що загалом були характерні для творців «втраченого покоління».

Джерела та література

1. Гемінґвей Ернест. Прощавай, зброє / пер. з англ. В. Морозова. Львів: Видавництво Старого Лева, 2018. 424 с.

2. Романенко Н. В. Воєнна проза Е. Гемінґвея у новітньому українському перекладі (на прикладі роману «Прощавай, зброє»). *Закарпатські філологічні студії*. 2022. Вип. 22. Т. 2. С. 209–214.

3. Савченко З. В. Антивоєнна романтика 20-х років ХХ століття: порівняльний аспект (на матеріалі творів Е. М. Ремарка, А. Барбюса та Е. Хемінгуея). *Кременецькі компаративні студії:* зб. наук. праць. Вип. IV. С. 230–240.

4. Семенюк О. В. Гуманізм антивоєнної новелістики Е. Хемінгуея (на матеріалі романів «Прощавай, зброє» та «І сонце сходить»). *Вісник Житомир. держ. ун-ту ім. І. Франка*. 2006. № 28. С. 196–198.

5. Чикирис Н. В. Творчість Ернеста Хемінгуея в українському літературному процесі ХХ століття (рецепція і типологія): автореф. дис. … канд. філол. наук: 10.01.05 / Тернопільський нац. педагог. ун-т. Тернопіль, 2005. 17 с.

Нісанов Олександр
Донецький національний університет імені Василя Стуса

ВАСИЛЬ ВИШИВАНИЙ В ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКИХ СІЧОВИХ СТРІЛЬЦІВ

Ключові слова: Василь Вишиваний, Вільгельм фон Габсбург, Українські січові стрільці.
Keywords: Vasyl Vyshyvany, Wilhelm von Habsburg, Ukrainian Sich Riflemen.

Постать Василя Вишиваного є дуже цікавою і важливою в контексті вивчення історії Українських Січових Стрільців (далі УСС) та загалом прагнень української самостійності. Тому ця тема є актуальною для дослідження та висвітлення.

Тривалий час постать Василя Вишиваного залишалася маловідомою для широкого загалу та української історіографії. Його біографію детально досліджував український історик в еміграції Никифор Гірняк. У праці «Полковник Василь Вишиваний» він описав перебування Вишиваного у лавах УСС та його подальшу долю [1]. До важливих сучасних досліджень, які деталізують різні аспекти персони, належить праця авторів Ю. Терещенко та Т. Осташко [4].

З огляду на сказане вище мета дослідження – висвітлення біографії Вільгельма Габсбурга, зокрема його становлення як українського патріота Василя Вишиваного, діяльності в лавах в УСС.

Вільгельм фон Габсбург народився 10 лютого 1895 р. Він був цікавою особистістю з огляду на його погляди щодо інших представників династії, попри те, що його батько був налаштований пропольськи. Самого принца українським питанням, сам цього не підозрюючи, зацікавив князь Чарторийський. Ображаючи гуцулів, Чарторийський підштовхнув Вільгельма в доволі юному віці вирушити в Карпати, познайомитися з українцями. Ця подія і стала першочерговою у формуванні проукраїнських поглядів принца [4].

Після закінчення військової академії Вільгельм Габсбург очолив 13-й Уланський корпус, який складався переважно з українців. Це підштовхнуло Вишиваного вивчити українську мову і зацікавитись літературою та історією України, що стало ще одним фактором зміцнення його проукраїнської позиції. Окремо треба зазначити, як саме Вільгельм Габсбург отримав ім’я Василь Вишиваний.